

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Fundamentale și Inginerești

REZUMAT

CERCETĂRI PRIVIND IMPACTUL APLICĂRII SUBVENȚIILOR ȘI CREDITULUI AGRICOL ASUPRA DEZVOLTĂRII SPAȚIULUI RURAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Doctorand,

Bondari (Șuparschii) Valentina

Conducător științific,

Prof.dr.habil. Turek Rahoveanu Maria Magdalena

Seria I 9 Nr.2

GALAȚI

2020

1

IOSUD – UNIVERSITATEA „DUNĂREA DE JOS” DIN GALAȚI

Școala doctorală de Științe Fundamentale și Inginerești

REZUMAT

CERCETĂRI PRIVIND IMPACTUL APLICĂRII SUBVENȚILOR ȘI CREDITULUI AGRICOL ASUPRA DEZVOLTĂRII SPAȚIULUI RURAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Doctorand

Ec. Bondari (Șuparschii) Valentina

Președinte	Prof univ.dr.ing. Eugen-Cristian-Victor Rusu – U.D.J. Galați
Conducător științific,	Prof univ.dr.habil. Turek Rahoveanu Maria Magdalena – U.D.J. Galați
Referenți științifici	Prof univ.dr.ing.habil. Silvius Stanciu – U.D.J. Galați Prof univ.dr.ing. Stelica Cristea – U.S.A.M.V. București Prof.dr.ing.habil. Razvan Teodorescu – U.S.A.M.V. București

Seria I 9 Nr.2

GALAȚI

2020

REZUMAT

Teza este structurată pe două secțiuni principale:

Partea I - Fundamentarea teoretică privind stadiul actual al cunoașterii în domeniul finanțării agriculturii Republicii Moldova

Capitolul 1. Politici privind subvenționarea agriculturii și implicațiile asupra competitivității sectorului din Republica Moldova

Partea a II –a – Cercetări proprii

Capitolul 2. Decalaje agricole în profilul regiunilor din Republica Moldova

Capitolul 3. Anchetă privind perspectivele de accesare a unui credit agricol la nivelul exploatațiilor agricole din Republica Moldova

Capitolul 4. Impactul aplicării creditului agricol și al subvențiilor asupra sustenabilității fermelor din Republica Moldova

Concluzii și propuneri

Cuvinte cheie: **spațiul rural, decalaje agricole regionale, subvenții, credit agricol, finanțare europeană, cercetări de impact, performanțe ale exploatațiilor agricole.**

Tema tezei de doctorat abordează o problemă actuală, de mare importanță pentru fermierii moldoveni, subvenționarea și creditarea exploatațiilor lor, de diferite dimensiuni fizice și economice, care influențează dezvoltarea agriculturii și spațiului rural pe termen mediu și lung.

Capitolul 1 are ca punct de plecare obiectivele agriculturii și spațiului rural în Republica Moldova, stabilite prin Programul ENPARD cu Uniunea Europeană, un plan de finanțare ce conține alocările financiare anuale publice și naționale, pe măsuri de dezvoltare.

În perioada 2012-2018, agricultura și spațiul rural din Republica Moldova au parcurs pași importanți spre integrarea în structurile comunitare. În acest capitol am urmărit schimbările produse de mecanismele de politică agricolă, și anume de la sistemul de susținere a gospodăriei, care nu a asigurat restructurarea așteptată, la creșterea performanței economice și a competitivității pe piață.

În analiza noastră am pornit de la obiectivele Programului ENPARD care dezvoltă și aprofundează orientările politicii europene cu următorul conținut:

- ✓ Lista programelor de dezvoltare rurală care pun în aplicare măsurile și repartizează alocările financiare pe programe;
- ✓ Elementele care asigură coordonarea cu Fondul național de dezvoltare rurală și agricolă (FNDRA), care este principalul fond pentru subvenționarea și susținerea producătorilor agricoli.
- ✓ Măsurile privind Convergența SNDR sunt stabilite în conformitate cu analiza SWOT a spațiului rural

De asemenea am apelat la datele statistice pentru o analiză a rezultatelor obținute în dezvoltarea rurală conjugate cu experiențele statelor membre ENPARD privind piața întrucât

obiectivele au aceeași direcție de modernizare agricolă și rurală și de creștere a competitivității și eficienței economice. Aceste rezultate sunt:

- Consolidarea capacităților instituțiilor responsabile cu aplicarea politicii agricole și de dezvoltare rurală prin îmbunătățirea tuturor măsurilor;
- Îmbunătățirea competitivității sectorului agroalimentar prin restructurarea și modernizarea acestuia;
- Asigurarea gestionării durabile a resurselor naturale;
- Îmbunătățirea condițiilor de viață și de muncă în zonele rurale prin creșterea oportunităților de angajare și de venituri în zonele rurale.

Realizarea prevederilor programelor europene a condus și va conduce la transformarea producătorilor agricoli moldoveni în producători europeni. Pentru toate acestea este necesară:

- Realizarea și după 2020 a angajamentelor rezultate din Acordul de asociere;
- Transformarea unei părți din exploatațile agricole în unități producătoare de mărfuri destinate pieței;
- Compatibilizarea produselor agricole moldovenești cu cele europene, sub aspectul calității și performanței economice, prin folosirea eficientă a fondurilor europene.

Sintetizăm că direcțiile și obiectivele principale ale politicii agricole în Republica Moldova vizează:

Politica de piață este sprijinită de politica de dezvoltare rurală pentru ca agricultorii să producă în funcție de cerere și pe această cale principală să se asigure creșterea veniturilor.

Politica de dezvoltare rurală, care asigură susținerea restructurării agriculturii furnizoare de bunuri publice în strânsă legătură cu mediul și spațiul rural, ceea ce necesită asigurarea coerenței cu instrumentele și politicile europene. Totodată, contribuie la gestiunea durabilă a resurselor naturale, la creșterea competitivității în zonele rurale și la coeziunea economică și socială.

• Republica Moldova va trebui să realizeze pași decisivi în direcția finalizării reformei structurale, în strânsă legătură cu consolidarea instituțiilor create și finalizarea reformei funciare. În acest scop se impune accelerarea procesului de transformare a gospodăriilor țărănești, prin selectare din numărul mare al gospodăriilor de semisubzistență, a celor care pot produce pentru piață. Se impune formarea sistemului fermelor familiale comerciale viabile. Va trebui creat și consolidat sectorul fermelor familiale mijlocii, de tip european.

• Reducerea numărului excesiv de mare de agricultori. Măsurile de reducere a populației agricole apte de muncă, care se caracterizează printr-un grad scăzut de ocupare (șomaj ascuns), vizează crearea de activități economice diversificate în spațiul rural. Va trebui să contribuie la asigurarea unor venituri alternative necesare întreținerii familiilor și la diversificarea economiei rurale. Micile gospodării țărănești de subzistență nu vor primi sprijin comunitar și național. De aceea trebuie atrase resursele acestora prin forme de organizare de tip european: grupuri de producători, cooperative agricole de diferite forme etc. Transpunerea în viață a principiului de dezvoltare a „agriculturii multifuncționale” devine pentru Republica Moldova o importantă cale a dezvoltării economice. Un rol important în reducerea numărului de agricultori și formarea sectorului exploatațiilor familiale de dimensiuni economice îl deține acțiunea de comasare a teritoriului micilor gospodării țărănești.

- Creșterea preocupărilor pentru obținerea performanței în agricultură și zonele rurale în vederea alocării fondurilor publice și a organizării structurilor agricole, în aceeași direcție cu cele comunitare.

- Folosirea rațională a resurselor agricole (pământ, capital și muncă) trebuie estimată, analizată și cunoscută la nivelul tuturor structurilor manageriale;.

- Trebuie avute în vedere obiectivele de modernizare tehnică și tehnologică în agricultură, ca bază a creșterii productivității agricole. Pe această cale se poate asigura succesul procesului de restructurare a agriculturii și creșterea autosuficienței alimentare, urmărită de toate statele membre ale UE. Dependența consumului alimentar de producția agricolă a altor state membre ale UE constituie pentru Republica Moldova o mare pierdere de resurse materiale și umane și un eșec al integrării în structurile comunitare. Creșterea capacității administrative a specialiștilor și instituțiilor și pregătirea agricultorilor pentru accesarea fondurilor publice.

- Aplicarea unor măsuri sociale în zonele rurale, care să nu afecteze realizarea obiectivelor de performanță economică. În acest scop sistemul de pensionare a agricultorilor trebuie să fie aplicat în contextul realităților moldovenești. Măsurile de reducere a sărăciei rurale trebuie să fie strâns legate de constrângerile bugetare și de crearea de noi locuri de muncă prin diversificarea economiei rurale.

La capitolul 2 am realizat studiu asupra decalajelor agricole în profilul regiunilor din Republica Moldova. Acest tip de cercetare are drept scop selecționarea unui număr limitat de caracteristici de diagnostic, îndeplinind condiții de stabilitate în timp, reprezentativitate și accesibilitate a datelor. Acest mod de abordare devine un instrument important în diagnoza spațiului rural și o bază pentru orientarea politicilor rurale.

Regionalizarea economică este o etapă indispensabilă în stabilirea unor strategii și politici sectoriale de dezvoltare, care să răspundă unor nevoi particulare și care să permită păstrarea individualității fiecărui areal. Am realizat studiul comparativ între Regiunea Nord (municipiul Bălți, Briceni, Dondușeni, Drochia, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Soroca);

Regiunea Centru (Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Dubăsari, Hîncești, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Telenești, Ungheni); Regiunea Sud (Basarabeasca, Cahul, Cantemir, Căușeni, Cimișlia, Leova, Ștefan Vodă, Taraclia); Regiunea U.T.A. Găgăuzia.

Concluziile arată că potențialul agricol al regiunilor este deosebit de ridicat. Cu toate acestea, fărâmițarea terenurilor agricole, la care se adaugă o dotare tehnică necorespunzătoare, o infrastructură deficitară și o forță de muncă îmbătrânită și/sau necalificată pentru a practica agricultura, fac ca acest potențial să fie slab valorificat.

În comparație cu celelalte zone (Sud, UTA Găgăuzia), Regiunea Nord și Centru sunt marcate de dependența sa de agricultură (30% din numărul mediu de angajați în agricultură la nivel național sunt incluși aici) ceea ce ne arată slaba accesibilitate la investiții unde persistă o dezvoltare de nivel mai înalt a potențialului agricol.

Abordări metodologice privind evaluarea decalajelor de dezvoltare între regiunile Republicii Moldova am studiat detaliat stadiul de dezvoltare a agriculturii în zona rurală a Republicii Moldova, respectiv a fiecărei regiuni în parte din interiorul acesteia comparativ cu un nivel de referință – media regională. Metoda adoptată permite cuantificarea stării unui proces economic în funcție de parametrii săi reali de manifestare, care sunt exprimați printr-o mulțime de indicatori tehnico-economici specifici, dublați de date și informații de natură calitativă.

Metoda de studiu am folosit multicriterială și comparativă care prin evaluări și reevaluări succesive, în funcție de calitatea sau relevanța indicatorilor selectați, se obține o caracterizare parțială și apoi globală a procesului supus analizei – în cazul de față decalajele regionale în dezvoltarea agriculturii.

Metoda diagnosticării multicriteriale are în vedere următoarele etape:

- a) asigurarea, normalizarea și prelucrarea datelor și a informațiilor primare privind agricultura regiunilor din Republica Moldova;
- b) identificarea și determinarea conținutului principalilor indicatori ce se vor utiliza pentru cuantificarea stadiului dezvoltării agriculturii într-un anumit moment de timp.

Pentru utilizarea în analiza dezvoltării regionale a agriculturii a metodei diagnosticării multicriteriale indicatorii disponibili au fost ordonați în 10 grupe sau tipologii sau direcții de analiză după cum urmează:

- modul de folosință a terenului;
- structura principalelor culturi practicate;
- suprafața pe o exploatație;
- nivelul producțiilor agricole vegetale obținute;
- efectivele de animale;
- densitatea animalelor;
- parcul de tractoare și mașini agricole;
- disponibilul de resurse umane din agricultură;
- valoarea producției vegetale;
- activități nonagricole.

Acești indicatori au relevat importanța după scala următoare:

Coeficienții de importanță/greutăți specifice pe criterii pentru calculul estimatorului global al dezvoltării agriculturii regionale din Republica Moldova.

Indicatori	Greutate specifica
Modul de folosință al terenului	0,1
Suprafața cultivată	0,04
Producția vegetală	0,09
Numărul de animale	0,11
Suprafața pe o exploatație individuală	0,06
Parcul de tractoare și mașini agricole	0,17
Resurse umane	0,05
Structura producției animale	0,14
Activități non agricole	0,08

Densitatea animalelor	0,16
Total	1,0

Sursa: prelucrări proprii

Menționăm că deși metoda diagnosticării multicriteriale conține elemente de natură subiectivă, totuși prin evaluări și reevaluări succesive se realizează cuantificări semnificative de natura calitativă ale mărimii indicatorilor utilizați pentru a crea atât o imagine „agregată” a stadiului de dezvoltare a unei ramuri cât și a aprecia nivelul de competitivitate a acesteia față de o altă unitate de referință (care poate fi o altă ramură a economiei naționale sau o aceeași ramura dintr-o altă țară, etc.).

Am analizat detaliat fiecare domaniu de activitate pentru fiecare zonă, în uma acestor date am sintetizat situația agriculturii și dezvoltării rurale, examinând proporția semnificativă și importanța lor pentru economia națională, precum orientări pentru investiții în perioada următoare.

Rezultatele studiului ne-au permis câteva orientări pentru reducerea decalajelor regionale, și considerăm precizate câteva aspecte de dezvoltare rurală.

În primul rând, deosebit de importantă este creșterea gradului de ocupare și în alte sectoare decât agricultură. Experiențele europene arată că formarea unei economii rurale neagricole depinde de o serie de factori care pentru Republica Moldova se referă la:

- menținerea unui mediu favorabil pieței pentru mica gospodărie țărănească (subvenționată și/sau creditată, în anumite cazuri);
- realizarea de investiții în infrastructura publică: drumuri, alimentarea cu apă, comunicații și energie;
- investirea în capitalul uman prin învățământ astfel încât populația rurală să fie mai bine pregătită pentru a lucra în alte domenii decât agricultura.

În al doilea rând, o mai bună productivitate a fermelor mici și mijlocii, considerăm că sprijinul să fie orientat prin:

- măsuri de sprijinire a activității de procesare și activități nonagricole, respectiv acces la finanțare, un mediu de afaceri favorabil activității comerciale;
- o îmbunătățire a infrastructură de comercializare și marketing, pe baza de contract;
- prijin pentru stimularea tranzacțiile funciare, simplificarea procedurilor de contractare.
- încurajarea proprietarilor de pământ în vârstă de a arenda terenurile agricole pentru încurajarea tinerilor de a prelua exploatarea și a o moderniza;
- experiențele europene au arătat că o extindere a sistemului de arendare a pământului sau de preluare de către tinerii fermieri productivi, prin scheme de acordare a creditelor acestea pot fi utilizate pentru cumpărarea de echipamente agricole;

Va avea loc o creștere a veniturilor familiilor întreprinzătorilor, va genera locuri de muncă la nivel regional, contribuind astfel la reducerea forței de muncă din agricultură și la dezvoltarea rurală neagricolă.

Ca efect al acestor măsuri va crește valoarea adăugată producției agricole primare și sprijinul acordat producătorilor agricoli și grupurilor de producători care vor participa la schemele regionale sau naționale de calitate a alimentelor.

Sprijinirea comasării micilor gospodării considerăm că este necesar a se realiza prin cunoașterea producătorilor agricoli, a grupurilor de producători, a procesatorilor și comercianților și aducerea lor mai aproape de furnizorii de servicii financiare împreună cu o pregătire profesională adoptată pentru o dezvoltare semnificativă a sectorului și reducerea decalajelor rurale.

Pentru producătorii mici și mijlocii pentru ca aceștia să fie ajutați să devină mai viabili, este necesar să vină mai aproape de procesatorii de produse prin participarea fermierilor la lanțul de desfacere pe bază de contract. Integrarea fermelor mici în lanțurile alimentare reprezintă o schimbare fundamentală și pe termen lung. Experiențele europene au arătat că, o mare parte din acești fermieri nu vor, sau nu pot să realizeze aceste schimbări. În aceste condiții, ele fie își vor menține caracterul de semisubzistență, creând doar un venit suplimentar, fie vor dispărea, făcând astfel posibilă comasarea.

Pentru mare parte din micii fermieri, aceștia vor deveni comerciali, se vor extinde, își vor îmbunătăți tehnologiile și vor colabora pentru a putea face față provocărilor lanțurilor verticale, procesator – distribuitor- comerciant.

Sistemul financiar trebuie îmbunătățit pentru a putea satisface nevoile în schimbare ale populației rurale. Sunt necesare progrese din partea băncilor în direcția mării fluxurilor financiare pentru locuitorii din rural care apelează la credite.

În capitolul 3 am realizat o anchetă privind perspectivele de accesare a unui credit agricol la nivelul exploatațiilor agricole din Republica Moldova pentru zona Centru, regiunea Ungheni pe un eșantion de 100 persoane (respondenții fiind din domeniul agriculturii (fermieri, administratori care activează în domeniul agricol) și manageri relații cu clienții în domeniul creditării sectorului analizat.

Datorită cercetării se poate stabili dacă fermierii de aici sunt adepții investițiilor prin acceasarea unui credit agricol și dacă este oportun deschiderea unor noi afaceri agricole în perioada următoare.

Prin intermediul acestei cercetari de marketing, ne-am propus să obținem cât mai multe soluții în privința accesării creditului agricol de către fermierii din Republica Moldova, în același timp care sunt perspectivele acestui produs bancar pe piața de profil. Ne dorim sa aflăm răspunsuri cu privire la scopul utilizării creditului agricol, precum și identificarea eficienței acestui produs și despre rezultatele lor, dacă persoanele care le-au folosit le-au recomandat și altor persoane, dacă au reușit în dezvoltarea afacerilor prin intermediul acestor finanțări. Am stabilit în tabelul de mai jos principalele obiective de cercetare:

Aspecte de bază	Intrebările cercetării	Obiectivele cercetării
Dacă populația interviuată apelează la un credit agricol	1.În ce măsură populația accesează produsul bancar? 2.Care sunt investițiile pentru care se solicită finanțare? 3.Care este atitudinea populației cu privire la o activitate economică profitabilă?	1.Determinarea masurii în care fermierii efectuează investiții in activitățile lor 2.Măsurarea atitudinii fermierilor cu privire la finanțarea investițiilor lor 3.Cunoașterea motivelor pentru care fermierii sau potențialii fermieri doresc o

		activitate economică profitabilă
Dacă fermierii chestionați nu doresc sau nu intenționează să acceseze un credit agricol	<p>1.Care este proporția celor chestionați care nu doresc sau nu intenționează să acceseze un credit agricol?</p> <p>2.Din ce motive cei chestionați nu doresc sau nu intenționează să acceseze un credit agricol?</p> <p>3.În ce măsură fermierii efectuează investiții în activitatea lor pentru o agricultură performantă?</p>	<p>1.Determinarea proporției celor chestionați care nu doresc sau nu intenționează să acceseze un credit agricol</p> <p>2.Detectarea motivelor care au determinat acest rezultat</p> <p>3.Masurarea atitudinii celor chestionați care nu doresc sau nu intenționează să acceseze un credit agricol</p> <p>4.Determinarea măsurii în care fermierii efectuează investiții în activitatea lor pentru o agricultură performantă</p> <p>5.Determinarea motivelor pentru care o parte a populației nu accesează o sursa de finanțare</p>
Dacă populația interviuată se informează pe această temă	<p>1.În ce masura populația interviuată se informează despre produsele de finanțare?</p> <p>2.Care sunt sursele de informare?</p> <p>3.Care este proporția populației care se informează?</p>	<p>1.Cunoașterea măsurii în care interviuată se informează despre produsele de finanțare</p> <p>2.Identificarea surselor de informare cu privire la produsele de creditare în agricultură</p> <p>3.Detectarea proporției fermierilor care se informează pe această temă</p> <p>4.Cunoașterea motivelor care au determinat fermierii să se informeze</p>
Care vor fi intențiile de investiții dintr-un credit agricol	<p>1.În ce măsură fermierii intenționează să investească cu un credit agricol?</p> <p>2.Care sunt motivele care au determinat intențiile viitoare de creditare?</p> <p>3.În ce masura fermierii intenționează să investească în agricultură?</p> <p>4.Care sunt motivele care determină intențiile viitoare de a</p>	<p>1.Determinarea măsurii în care fermierii intenționează să investească cu un credit agricol</p> <p>2.Cunoașterea motivelor care au determinat intențiile de creditare</p> <p>3.Determinarea măsurii în care fermierii intenționează să investească în agricultură</p> <p>4.Identificarea motivelor care</p>

	investi?	determină intențiile viitoare de a investi cu ajutorul unui credit
Care va fi segmentul de fermieri interesați cel mai important	1.Ce categorie de fermieri aleg un credit agricol? 2.Care este indicatorul care influențează alegerea unui credit agricol pentru o investiție?	1.Identificarea categoriilor de fermieri interesați 2.Identificarea atitudinilor și preferințelor de creditare în raport cu nivelul de vârstă, sex, profesie, venituri 3.Detectarea motivelor care au determinat fermierul să investească cu un credit agricol

Ancheta a demonstrat că pentru fermieri și pentru mediul rural în special, este necesară satisfacerea nevoilor de investiții de natură fizică, informațională și de know-how.

Tranziția către o agricultură europeană, a presupus destrămarea gospodăriilor colective de stat au avut un impact negativ asupra competitivității sectorului agricol moldovenesc. Exploatațiile pulverizate teritorial și terenurile agricole neconsolidate, precum și echipamentele și tehnologiile de producție, procesare învechite, infrastructura subdezvoltată, slaba reprezentare a activităților non-agricole în economia rurală, precum și accesul restrictiv la capital (din punct de vedere al costurilor) fac ca startul pentru fructificarea unui moment istoric – deschiderea unei piețe de peste 500 de milioane de consumatori prin semnarea Acordului cu Uniunea Europeană – să fie unul dificil.

Moldova are nevoie de investiții și de schimbări structurale ale unor sectoare economice rodite de decenii, care necesită o viziune bine încheagată atât din partea statului, cât și a actorilor sectorului privat.

La capitolul 4 folosind datele statistice A.I.P.A., în perioada 2006 – 2017 am analizat impactul sprijinului financiar asupra dezvoltării spațiului rural în Republica Moldova. Acesta s-a dovedit a fi neuniform, pentru că repartizarea acestuia a fost următoarea:

- În perioada 2012-2017, 28% din total s-a acordat pentru achiziționarea de tehnică și utilaje agricole, față de 46.4% din total în perioada 2006 – 2011;
- În perioada 2012-2017, 21% din total s-a acordat pentru achiziționarea de infrastructură post-recoltare și procesare, față de 19% din total în perioada 2006-2011;
- În perioada 2012-2017, 17% din total s-a acordat pentru înființarea plantațiilor multianuale, față de 15% din total în perioada 2006-2011;
- 7% din total s-a acordat pentru susținerea creditării exploatațiilor, față de 1% din total în perioada 2006-2011;
- 6,85% din total s-a acordat pentru asigurarea riscurilor în agricultură, în creștere față de 3,8% în perioada 2006 - 2011,

Astfel că, din cele 16 categorii de subvenții, implementate deja, în perioada 2012- 2017, creșterile cele mai mari au fost înregistrate pentru a sprijini trei obiective:

- asigurarea riscurilor în agricultură și creditarea în agricultură;
- susținerea investițiilor în tehnologiile de întreținere a terenurilor;
- susținerea investițiilor infrastructura de irigații, sisteme de protecție anti-îngheț și anti-grindină.

1. Dacă urmărim legătura între subvenție – credit, aceasta relație este puternic negativă (-0,9), variabilele nu sunt dependente. Explicația noastră este că, din punct de vedere al fermierului beneficiar de subvenții, un credit agricol nu este accesat pentru o finanțare suplimentară în direcția agriculturii extensive, printr-o comasare a terenurilor. În același timp, din punctul de vedere al instituției bancare, putem aprecia, că o astfel de clientelă nu este eligibilă prin dimensiunea și mărimea ei. În structură, în anul 2018, 75% din ferme au ≥ 10 ha, iar mărimea medie a venitului/fermă este de ≥ 7500 \$. Creșterea volumului creditelor acordate, arată o orientare către activitățile tradiționale, iar o creștere a valorii adăugate pentru produsele obținute s-ar putea îndeplini printr-o încurajare a agriculturii ecologice. Propunerile noastre pentru atenuarea acestei corelații negative, propunem o adaptare a măsurilor de subvenționare pornind de la nevoile fermierilor, în același timp apropierea instituțiilor bancare prin programe de micro-creditare, adaptate nevoilor fermierilor, care să practice dobânzi avantajoase, pentru cei care accesează subvenții și comercializează produsele lor.

2. Dacă urmărim legătura între PIB și VAB, aceasta relație este puternic pozitivă, dependența de producția agricolă, vegetală și animal este evidentă la formarea PIB. Dacă urmărim situația la nivelul Parteneriatului Estic cu Uniunea Europeană, între statele, în 2017, Moldova are cel mai mic nivel al PIB/locuitor - 2000\$, comparativ cu Belarus, 5760\$/locuitor, Armenia 3936\$/locuitor, Georgia 3874\$/locuitor, Ucraina 2536\$/locuitor (conform FAO, 2020). Acest rezultat negativ, se explică prin transformările economice din ultimii douăzeci de ani cu modificări de proporții dintre activitățile economice din agricultură (12%), industrie (21%), comerț (14%), construcții (10%) la formarea PIB –ului național (Biroul Național de Statistică, accesat 2020). În producția agricolă brută cea mai mare pondere aparține producției vegetale (70%) din care: cereale (27%), cartofi și legume (19%), fructe și culturi tehnice (14%) și struguri (30%). Producția animală deține doar 25% din producția agricolă totală. Ponderea populației ocupate în agricultură este de 50%, indică și o productivitate mică a muncii (St. Gotisan, 2008), față de Danemarca, Olanda sau Luxemburg unde suprafața medie a unei exploatare agricole este de 40 ha, iar populația ocupată în agricultură este de numai 3%.

3. Corelația dintre numărul fermelor subvenționate și VAB/fermă este puternic pozitivă, iar pentru Republica Moldova datele arată că 64% exploatații sunt subvenționate (5836 ferme), iar venitul mediu din agricultură este de 980 \$/fermă (FAO, 2020, BNS, 2020). În Republica Moldova discutăm de 16 forme de sprijin din bugetul național (A.I.P.A., 2020), care dacă îl raportăm la 902214 total exploatații agricole, apreciem că acesta nu este de natură să producă efecte favorabile asupra performanțelor din cauza sumelor mici care revin/ exploatație, respectiv 7500\$/fermă, dar și accesul destul de limitat la forme de sprijin pentru gospodăriile individuale. Constatăm ca sunt favorizate, marile exploatații agricole, iar pe de altă parte sumele de care beneficiază gospodăriile de subzistență joacă un rol de protecție socială. Pentru o susținere a performanței exploatațiilor, sistemul de sprijinire al producătorilor agricoli, apreciem că, are nevoie de obiective clare cu privire la tipul de agricultură ce urmează a fi practicat și de extinderea exploatațiilor familiale mijlocii, care să constituie scheletul agriculturii comerciale de nivel european.

4. Peste 80% din suprafața cultivată a Republicii Moldova este ocupată cu culturi agricole din care 24% grâu, 32% porumb, 23,5 floarea soarelui (BNS, 2018), produse cu valoare scăzută, care sunt exportate ca și materie primă la prețuri foarte mici. Republica Moldova este recunoscută și pentru exportul de produse alcoolice (vinuri în speță) în același timp. Corelația puternic negativă dintre producția de porumb (tone) și cea de struguri (tone) arată o competitivitate scăzută a sectorului produselor agricole (porumb) în fața sectorului viticol. Republica Moldova are o industrie a vinului bine dezvoltată, cu tradiție. Viile acoperă circa 139,9 mii hectare din suprafața țării, cea mai mare parte fiind în proprietate privată. În prezent, 191 fabrici de vin dețin licențe de producție și produc 20 - 25 milioane de decaltri de vinuri în vrac.

Propunerile noastre se referă la ameliorarea acestei corelații negative, s-ar putea realiza prin îmbunătățirea accesului la piețe pentru toți producătorii agricoli, echilibrat și echitabil, pentru a avea acces la marea distribuție și să beneficieze de o mai bună promovare a produselor lor.

Aceste etape s-ar putea rezolva prin finanțarea asocierii, crearea grupurilor de producători, (în acest moment funcționează Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Fructe Moldova Fruct, Asociația Producătorilor și Exportatorilor de Struguri de Masă). Am identificat un model de succes care funcționează în Statele Unite ale Americii și ar putea fi aplicat cu succes și în Republica Moldova. Este vorba de food hub, un grup de entități care gestionează aprovizionarea, stocarea, prelucrarea, distribuția și comercializarea de produse la nivel local și regional, și oferă asistență tehnică micilor fermieri cu care lucrează și în alte aspecte vitale ale afacerii lor – marketing, managementul exploatației, consultanță pentru inițierea fermei, integrarea în lanțuri valorice, în stabilirea de contacte comerciale cu marile lanțuri de distribuție.

5. Subvenții – ferme subvenționate, această corelației este puternic pozitivă, fermierii sunt atrași să obțină subvenții, cu toate că în ultimii zece ani, valoarea subvenției/fermă a crescut cu 28%, iar interesul fermierilor pentru obținerea subvenției a crescut cu 33%. Prin semnarea Acordului de asociere cu Uniunea Europeană, acest fenomen va continua și va reuși să producă transformări în spațiul rural prin atragerea tinerilor în rural, menținerea celor existenți care doresc să deschidă afaceri în rural. Reînnoirea generațiilor de fermieri este un proces de durată pe care l-au experimentat și alte state europene (Bulgaria, România), dar care a fost îngreunat de vechile mentalități ale șefilor de exploatației cu vârsta peste 65 ani în transformarea exploatațiilor de subzistență și semisubzistență în exploatații comerciale.

Propunerile noastre includ, o restructurare a mecanismelor de subvenționare este necesară pentru ca toate exploatațiile agricole din Republica Moldova să beneficieze de sprijin. O analiză privind utilitatea și adecvarea sprijinului este necesară pentru o serie de transformări necesare în dezvoltarea spațiului rural: comasarea terenurilor, asocierea producătorilor, crearea brandurilor locale pe zone de potențial.